

**UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA**

KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA

Mgr. Rostislav Hefka

**Posudek oponenta na rigorózní práci
„INTERNETOVÁ A POČÍTAČOVÁ KRIMINALITA“**

Rostislav Hefka předložil rozsáhlou syntetickou práci na jedno z aktuálních trestněprávních témat, které však klade na autora mimořádné nároky. Obtížnost materie tkví v přesazích do řady mimoprávních oborů i mimotrestních právních odvětví. Dalším úskalím je překotný vývoj v dané oblasti. Doktorand byl ovšem ke zpracování podobného díla mimořádně disponován, neboť kromě právnické fakulty vystudoval také kybernetickou vědu a v oblasti počítačů a internetu řadu let soukromě podniká. Již z tohoto hlediska je práce přínosná a zajímavá, neboť jen malý počet právních teoretiků má srovnatelné technické znalosti.

Autor si byl vědom odtažitosti tématu pro technicky neškolené čtenáře a proto na úvod práce zařadil i vysvětlení nejdůležitějších pojmů a principů z oblasti počítačů a internetu. Srozumitelnou formou vysvětluje pojmy jako hardware, software, nosič dat, podstatu sociálních sítí, včetně fenoménů typu „upload serverů“, P2P sítí atp. Autor se snaží vymezit sám pojem kyberkriminality a kyberzločinu. Vysvětluje podstatu protiprávních aktivit typu hackingu a crackingu; zřehledňuje širokou škálu pojmů, označujících různé typy podvodných útoků prostřednictvím internetu (phishing, pharming atd.), útoků na počítačové servery, zásahů do soukromí uživatelů atd. Cenné jsou úvahy o možných nebezpečích *pro futuro*.

Nejpodrobněji se autor zabývá fenoménem počítačového pirátství, tzn. porušováním autorských práv v prostředí internetu. V pirátství autor spatřuje parazitování na duševním vlastnictví jiného. Autor si správně povšiml zásadních rozdílů oproti např. obecné majetkové kriminalitě. Mnoho osob, které sdílejí audiovizuální díla na tzv. warezových fórech, nemá ze svého protiprávního jednání žádný profit. Nad jejich motivací se na řadě míst své práce autor podrobně zamýšlí. Nepřehlíží zde zajímavé souvislosti s vývojem technologií nosičů digitálních dat (např. skutečnost, že řada „pirátů“ byla v minulost vedena snahou zpřístupnit filmová díla, která nebyla v ČR vůbec v distribuci v odpovídající kvalitě). Jindy zdůrazňuje menší kupní sílu českých uživatelů ve srovnání se zahraničím, kdy jsou ceny za audiovizuální díla a zejména počítačové programy pro české občany nepřijatelné. Z hlediska možné prevence pirátství autor správně poznamenává, že nižší cena digitálních produktů obvykle vede k poklesu nelegálního šíření (uvádí zde příklad tzv. levných DVD, jejichž kopírování „nestálo pirátům za námahu“).

Z posuzované práce je patrné, že si autor povšiml základního problému kriminalizace počítačového pirátství – je si vědom mnohdy příležitostného/bagatelního charakteru takové nelegální činnosti a vyjadřuje zdravou skepsi, pokud jde o použití prostředků trestního práva. Osobně se domnívám, že snaha o postih počítačových pirátů trestněprávní cestou je v rozporu s charakterem trestního práva jako *ultima ratio* – spíše jde o jednu z forem tzv. nové kriminalizace, kdy jsou za trestná prohlašována i jednání, o jejichž škodlivosti v *intenzitě kriminálního deliktu* nepanuje ve společnosti širší konsensus. Poznatky autora v posuzované práci tento můj předpoklad potvrzují.

V českých podmínkách lze mít za to, že většina občanů nepovažuje boj proti počítačovému pirátství za významný *celospolečenský* zájem a spíše sympatizuje s pachateli (zejména, vystupují-li jako poškození velké distribuční společnosti a tzv. ochranné autorské svazy). Z předložené práce vcelku jasně vyplývá, že kriminalizací mnoha méně závažných protiprávních jednání (zejména typů „pirátství“) dochází k jisté devalvaci trestněprávní ochrany. Nejsou-li orgány státu navíc s to trestněprávní postih skutečně uplatňovat, dochází logicky k *exemplárnímu* trestání nepatrného zlomku nahodilých pachatelů (zde obvykle těch, kteří si v prostředí internetu počínali spíše amatérsky). Důsledkem je stav odpovídající klasickému pojmu *anomie* (E. Durkheim): při obrovské latenci určitého typu kriminality je oslabována důvěra občanů v právní řád jako celek.

Posuzované práci lze vytknout určitou ambivalenci, pokud jde o otázku vyčíslení škod způsobených počítačovým pirátstvím ve formě šíření nelegálního audiovizuálního obsahu či softwaru. Autor na jedné straně opakuje tvrzení některých svých pramenů o „obrovských škodách“, avšak z jiných citací (zejména z rozebíraných soudních rozhodnutí) celkem přesvědčivě plyne, že výše škod jsou spíše hypotetické (ani u tzv. kasovních trháků nelze předpokládat, že by si větší část odběratelů nelegálního obsahu skutečně zakoupila např. vstupenku do biografu nebo disk DVD). V žádném případě nelze z obecných trestněprávních hledisek schvalovat ryze šikanózní postup poškozených obchodních společností či autorských svazů, které v adhezním řízení nárokují vůči individuálním obviněným astronomické sumy.

Předložená práce v tomto ohledu správně poukazuje na zavádějící výklad některých soudních rozhodnutí ve sdělovacích prostředcích (např. v cause filmového díla „*Medvídek Kuka se vrací!*“). Za cenný považuji výklad o poměrech v některých zemích EU. Podnětný je zejména popis situace ve Francii (působnost úřadu pro monitorování internetu „HADOPI“). Jde o dobrou ukázkou narůstajícího státního dozoru a represe vůči občanům v oblastech, v nichž po několik desetiletí panovala relativní svoboda a soukromí. Aktivity „HADOPI“ jsou zajímavou součástí trendu, kdy na jedné straně dochází k rezignaci státu na represivní roli v případech závažných společenských rizik (masová nelegální imigrace, vznik kriminálních ghett- tzv. *zón* ve franc. velkoměstech), zatímco je s razancí postupováno vůči příslušníkům středních vrstev za drobné delikty. Pokud jde o poměry v SRN, je třeba si klást otázku, do jaké míry jsou nároky obsažené ve zmiňovaných výzvách (viz příloha č. 1) skutečně vymahatelné před německými civilními soudy.

Metodologicky a formálně působí práce určité rozpaky. Jde především o dojem malé ucelenosti, kdy autor rozvíjí velké množství dílčích témat, z nichž některá zmiňuje spíše letmo, zatímco jiná rozebírá do největších podrobností. Na vině je zde zřejmě sám charakter tématu a typ pramenů, z nichž byl autor nucen čerpat. Rychlý vývoj ve zkoumané oblasti i poměrně malý počet seriózních monografických zpracování tématu nutil autora ve značné míře spoléhat na právně-publicistické články ze sítě internet. Dalším významným pramenem se stala soudní rozhodnutí, jichž doktorand shromáždil a vyhodnotil značný počet. Rozsáhlou

syntézu, kterou autor z velmi různorodé tříštiny pramenů s nemalým úsilím provedl, je třeba ocenit již pro její ryze informativní (naučnou) hodnotu. Přesto je vhodné připomenout, že účelem doktorské práce není rekapitulace všech nastudovaných poznatků. V monografickém díle je třeba zkoumaný problém či jev v první řadě vystihnout zobecnujícím způsobem. Proto bych pro případné publikování práce doporučoval vypuštění některých exkurzů a naopak výrazné rozšíření závěru práce, kde by autor znovu formuloval a zobecnil své zásadní poznatky a obhájil své klíčové argumenty. Tím spíše, že samostatnost úvah a bystrý náhled je autorovi vlastní. Doplnuje výklad o vlastní autentická zamyšlení, polemické glosy a návrhy.

Typ použitých pramenů zřejmě ovlivnil předloženou práci i po jazykové stránce, kdy autor ne vždy důsledně rozlišuje mezi odborným stylem a novinářským žargonem (včetně užívání nevhodných expresivních výrazů, viz např. str. 130: „masivní dávka upírářských snímků“ *sic!*). Tyto nedostatky však práci valně neubírají na hodnotě a lze je vnímat spíše v kontextu tématu, které má oproti jiným diplomním či doktorským úkolům svá specifika. Práce je čtivá, poutavá, místy až nečekaně „narativní“ (výklad má značný spád).

Závěr a doporučení:

Předloženou práci doktorand již obhájil jako práci diplomovou.

I přes výše naznačené výhrady mám za to, že práce Rostislava Hefky pro svůj bezmála monumentální rozsah, preciznost, šíři shromážděných poznatků a odborný vhled autora ob stojí **jako práce rigorózní**.

Práci doporučuji k ústní obhajobě v rámci rigorózního řízení a pro případ úspěšné obhajoby navrhuji, aby byl Rostislavu Hefkovi udělen titul **doktora práv (JUDr.)**.

Při ústní obhajobě necht' autor stručně představí své návrhy *de lege ferenda*, které jsou v práci obsaženy. Autor může shrnout svůj názor na případnou odpovědnost osob, které audiovizuální díla z nelegálních úložišť stahují pro vlastní potřebu, aniž by je dále šířily.

V Praze dne 6. dubna 2017

JUDr. Jaromír Hořák, Ph.D.